

مجموعه مقالات سومین همایش هفته پژوهش دانشگاه پیام نور استان اصفهان – آذر 1388

علوم سیاسی

ردیف	نویسنده / نویسندگان	عنوان مقاله
1	محمدعلی محمودی	بررسی نقش یا سرعرفات در جنبش فلسطین
2	محسن نصر اصفهانی	جهانی شدن در آیین نظریه پردازی

بررسی نقش یا سرعرفات در جنبش فلسطین

محمد علی محمودی قهساره، مربی گروه الهیات و علوم سیاسی دانشگاه پیام نور مرکز نجف آباد

Mamahmoodi@yahoo.com

چکیده

پس از فروپاشی امپراطوری عثمانی و تحت قیمومت در آمدن سرزمین فلسطین توسط انگلستان و طرح مهاجرت یهودیان جهان به این سرزمین، واقعه اشغال و غصب سرزمین فلسطین اسلامی موضوع بحث روز جهان اسلام و غرب گردید و حرکت هایی جهت آزاد سازی این سرزمین تاکنون مطرح بوده و هست در این میان یا سرعرفات رئیس سازمان آزادی بخش فلسطین به عنوان رهبری محبوب در دل های جوانان آزادیخواه و ضد استعمار در منطقه بود او مبارزات قهرمانه فلسطینیان مظلوم را با شجاعت رهبری می کرد و از هیچ خطری نمی هراسید. لذا در این تحقیق سعی بر این است تا نشان داده شود حرکت فلسطینی ها بعد از روی کار آمدن یاسر عرفات چه روندی را طی کرده است و خلاصه آنکه وجود عرفات موجب تغییر در روند مبارزات فلسطینیان با اسرائیل شده است یا خیر؟

برای پاسخ به این سوال آنچه مهم است اینکه، جنبش فلسطین بعد از روی کار آمدن یاسر عرفات دو دوره را تجربه کرده است 1- دوره عملیات مبارزاتی و چریکی برضد اشغال گران 2- دوران پذیرش صلح و پیکری مذاکرات سیاسی

کلید واژه ها : جنبش - چریک - انتفاضه

مقدمه

بی شک نام یاسر عرفات با نام سرزمین و ملت مظلوم فلسطین، پیوندی ناگسستنی دارد و تا سخن از فلسطین هست، نام یاسر عرفات هم خواهد بود. او چندین دهه، برای فلسطین زنده بود و به امید آزادی فلسطین نفس می کشید از این رو در گذشت او حادثه تلخی برای فلسطینیان بود.

رهبری یاسر عرفات برای فلسطین را می توان به دو بخش عمده تقسیم کرد: دوره اول، عرفات مشهورترین جنگجوی خاورمیانه و مبارزی نستوه و نماد مقاومت و حماسه بود.

او مبارزات قهرمانه فلسطینیان را با شجاعت رهبری می کرد و از هیچ خطری نمی هراسید و برای او فرقی نمی کرد که مبارزات را در حال تبعید در لبنان یا تونس یا اردن ادامه دهد یا در غزه یا رام الله.

دوره دوم، از هنگامی شروع شد که عرفات به علت بی وفایی دولت های عربی و سرسپردگی آنها به آمریکا و سوسه های دولت غربی، به ویژه آمریکا و احساس نومیدی از پیروزی مبارزات با چرخشی آشکار، دست از مبارزات کشید و رسماً به حذف این آرمان از منشور ملی فلسطین تن در داد و هر روز به دنبال یک صلح مطرح شده، در این پایتخت و آن پایتخت به مذاکره پرداخت و به نشست «اسلو»، «مادرید»، «قاهره» و «شرم الشیخ» و غیره دل بست و هر روز امتیاز تازه ای به دشمن داد و عقب نشینی تازه ای از آرمان دیرینه کرد بدون اینکه بتواند امتیازی بگیرد. از شکل گیری انتفاضه به بعد، عرفات سیاست پیچیده ای را تعقیب می کرد هم به حکم طرح سازش با صهیونیست ها، عملیات استشهادی را محکوم می کرد و هم حاضر به سرکوب گروه های مبارزه همچون حماس نبود و از این رو صهیونیست ها همواره او را عامل محرک اصلی عملیات شهادت طلبانه و مبارزات فلسطینیان معرفی می کردند و در مجموع، صهیونیست ها و آمریکائی ها از او نفرت داشتند.

یاسر عرفات کیست؟

نام یاسر عرفات در شمار محوری ترین شخصیت های عربی است که در طول 5 دهه گذشته با قضیه فلسطین مرتبط است. محل دقیق تولد «محمد الرووف القدوه الحسینی» که بعدها به «یاسر عرفات» یا «ابوعمار» مشهورتر گردید. مشخص نیست، بیشتر گفته می شود که وی در 24 اوت 1929 در قاهره بدنیا آمد فرزند ششم یک پدر تاجر بود که وقتی 4 ساله شد مادر خود را از دست داد پدرش او را به بیت المقدس فرستاد و از آن هنگام بود که با رویدادهای انقلاب 1936 آشنا شد¹.

زمانی که وی 5 ساله بود او برای زندگی با دایی اش به اورشلیم پایتخت فلسطین فرستاده شد که تحت حکومت بریتانیا بود که با فلسطینی ها مخالفت داشتند. او در مورد کودکی اش اطلاعات کمی را فاش کرد. اما یکی از خاطرات اولیه اش در مورد سربازان انگلیسی بود که نیمه شب به خانه دایی او حمله کرده و اعضاء خانواده اش را کتک زدند و لوازم منزل را شکستند. بعد از گذشت 4 سال در اورشلیم. پدرش او را به قاهره برگرداند. جایی که خواهر بزرگش از او و خواهران و برادرانش مراقبت می کرد. عرفات در مراسم خاکسپاری پدرش در سال 1925

حاضر نشد و در قاهره قبل از اینکه 17 ساله شود ارتشی را مخفیانه بر علیه انگلیس و یهودی ها تشکیل داد و در 19 سالگی در خلال جنگ بین یهودی ها و ایالات عرب ، برای جنگ با یهودی ها در غزه از دانشگاه فائو ترک تحصیل کرد. شکست عربها و تأسیس حکومت اسرائیل او را چنان مأیوس کرد که در خواست ویزا برای تحصیل در دانشگاه تگزاس را کرد با بهبود روحیه اش و حفظ رویایش (یک سرزمین فلسطین مستقل) به دانشگاه ملک فواد قاهره برگشت تا در رشته مهندسی تحصیل کند.²

وی در آنجا شروع کرد به سازماندهی جوانان فلسطینی و با کمک دانشجویانی از جمله ابویاد که به نام صلاح خلف معروف بود و ادبیات می خواند و خلیل الوزير که البته دانشجوی نبود و در غزه کماندو بود و فارق القدومی که به بام ابوالطف معروف است. وی حلقه ای از دانشجویان فلسطینی را دور خود جمع کرد و دهه 1950 دهه پر تلاطمی بوده است.³ او مدرکش را در سال 1956 گرفت و مختصری در مصر کار کرد پس مقیم کویت شد. ابتدا در مشاغل دولتی استخدام شد. سپس با موفقیت قرار داد کارخانه خود را بست او در تمام وقت آزاد خود به فعالیت های سیاسی می پرداخت که به بیشتر مقاصد خود رسید.⁴

نقش یاسر عرفات در جنبش فلسطین

نقش یاسر عرفات در جنبش فلسطین را می توان به دو بخش عمده تقسیم کرد: یک بخش دوران فرماندهی عملیات مبارزاتی و چریکی بر ضد اشغالگران جنایتکار و بخش دوم، دو ران پذیرش طرح صلح و دل سپردن به وعده های دولت های غربی و پیگیری مذاکرات سیاسی می باشد که به هر دو بخش اشاره می کنیم:

الف) دوران فرماندهی عملیات مبارزاتی و چریکی بر ضد استعمارگران

در این دوره عرفات به نسلی تعلق دارد که در دهه 50 به وجود آمد و در دهه 60 و 70 نقش مهمی را ایفا کرد و وی زندگی خود را در سنگرهای مقاومت آغاز کرد و به عنوان یک مهندس در سال 1958 به کویت سفر کرد، در آنجا با دوستش خلیل وزیر یا ابوجهاد، در سال 1965 یک گروه انقلابی تأسیس کرد که به «فتح» مشهور شد.

او همچنین مجله «فلسطین ما» را پایه گذاری کرد که از دردهای فلسطین سخن می گفت و از آن زمان تلاش کرد که این حرکت جنبه قانونی بگیرد و رهبران عربی آن را به رسمیت بشناسد و از آن حمایت کنند وی در سال 1965 موفق شد، اولین دفتر جنبش فتح را در الجزایر از طریق فعالیت های دیپلماتیک پایه گذاری کند.⁵

بعد از تشکیل فتح عرفات و دوستان تصمیم گرفتند بعد از اینکه پایگاه فتح مستحکم شد به داخل سرزمین های اشغالی بروند و مبارزات مسلحانه را برای مرحله بعدی شروع کنند. فتح به سرزمین های اشغالی رفت و مشغول عملیات سری شد، دولت اسرائیل متوجه پدیده جدیدی شد که یک گروهی هستند که عملیات مسلحانه انجام می دهد و مشکلاتی را ایجاد کرده اند. به موازات عملیات مسلحانه زمان فتح، اسرائیل شروع به عملیات تلافی جویانه علیه کشور اردن کرد. چون معتقد بود اردن از فتح حمایت می کند. بحران بالا گرفت و باعث شد که اردن به سمت مصر یعنی عبدالناصر برود و سوریه نیز به آن پیوست⁶ و در سال 1964 با تلاش عبد الناصر رهبر مصر سازمان آزادیبخش فلسطین (ساف) به وجود آمد تا سخنگوی فلسطینی ها باشد. در این زمان ساف درحقیقت عاملی در دست سران عرب از جمله جمال عبدالناصر بود و تابع سیاست های قاهره بود. شکست در جنگ 6 روزه ضربه ای هولناک به باورهای مردم فلسطین وارد آورده و ساف را وادار به تجدید نظر درسیاست های خود کرد به همین دلیل ساف که مجبور شده بود از اراضی اشغالی مهاجرت کرده و به کشورهای عربی مجاور فلسطین اشغالی پناه برد ناگزیر شد در صفوف خود دست به تغییراتی بزنند در این راستا «احمدشقیری» از رهبری ساف برکنار واز سال 1969 یاسر عرفات (رهبر فتح) جانشین او شد و فتح که پر قدرت ترین ، مردمی ترین و پرنفوذ ترین سازمان چریکی فلسطین بود از این پس تبدیل به کانونی برای سازمان های چریکی فلسطین شد که با اسرائیل مبارزه می کردند⁷.

به دنبال آن سازمان آزادیبخش فلسطین حقانیت فلسطینی ها را به جهانیان اثبات کرد بطوری که در سال 1974 مجمع عمومی سازمان ملل حق حاکمیت فلسطینی ها را به رسمیت شناخت و به ساف موقعیت ناظر بر این سازمان را داد. وی در سخنرانی خود در مجمع عمومی سازمان ملل اعلام کرد من با یک شاخه زیتون و بمب فعال پیش شما آمده ام.... جنگ از فلسطین و صلح از فلسطین آغاز می شود⁸.

در سال 1970 درگیری های سنگین میان نیروهای مقاومت فلسطین و ارتش اردن در گرفت و از دو طرف درگیری افراد زیادی قربانی شدند که با ستامبر سیاه معروف شد. سال بعد با وساطت شخصیت های عربی ، قرار شد که عرفات از اردن خارج شوند و لبنان را پایگاه موقت خود قرار دهند. اسرائیل بین سالهای 1978 تا 1982 حمله های سنگینی به پایگاه های عرفات در لبنان انجام داد و نوار امنیتی به اندازه 4 تا 6 کیلومتر ایجاد کرد.

قسمت های زیادی از بیروت بمباران شد و به مدت 10 هفته گروه عرفات مورد محاصره قرار گرفت و عرفات به ناچار به خروج از لبنان، تحت حمایت سازمان ملل تن داد. تونس سومین پایگاه عرفات یس از عمان و بیروت بود که با وجود دوری از سرزمین های فلسطین، نفوذی های موساد به آن رخنه کردند به طوری که جلیل الوزیر (ابوجهاد) و صلاح حلف (ابوایاد) ترور شدند. در نوامبر سال 1988 مجلس ملی فلسطین، ایجاد دولت فلسطین را تصویب کرد و قدس شریف را به استناد حقوق تاریخی و جغرافیایی به عنوان پایتخت آن اعلام کرد و در پی آن در پایتخت الجزایر تشکیل دولت فلسطین را اعلام کرد⁹.

ب: دوران پذیرش طرح صلح و دل سپردن به وعده های دولت غربی

با توجه به اعلام کشور مستقل فلسطین از سوی عرفات در اجلاس شورای ملی فلسطین، آغاز گر تحولات جدیدی در رابطه با این سرزمین گردید به این دلیل که با شناسایی از این کشور از سوی کشورهای جهان، سازمان آزادی بخش فلسطین، دوره جدیدی را آغاز کرد. همچنین با اعلام این مسئله، عرفات رسماً بر همزیستی مسالمت آمیز با اسرائیل تأکید کرد. نابودی رژیم صهیونیستی را نفی کرد و در این صورت با آغاز دهه 90 که شرایط منطقه ای و جهانی به شدت فلسطینی ها را از استراتژی جنگ مسلحانه ناامید کرده بود، آنها به مذاکرات علنی با اسرائیل روی آوردند که به آن مذاکرات اشاره می کنیم.

مذاکرات عرفات

الف: اسلو

این موافقتنامه در سال 1993 منعقد شد و پذیرفتند که یک کشور فلسطینی در کنار اسرائیل و تنها در این 22 درصد از سرزمین اصلی فلسطین (یعنی نوار غزه و کرانه باختری) تشکیل شود.

این مصالحه در آن روی سکه به معنای نادیده گرفتن شعار محو اسرائیل و چشم پوشی از بقیه خاک فلسطین بود با این همه از همین 22 درصد کل مساحت منطقه الف که پس از صلح اسلو به طور کامل در اختیار دولت عرفات قرار گرفت، هیچ گاه از 16 درصد مساحت کرانه غربی و غزه فراتر نرفت¹⁰.

بر مبنای قرار داد اسلو، تعریف این قلمرو که به دولت خودگردان واگذار می شد به این ترتیب بود که اراضی خودگران به سه منطقه «الف»، «ب» و «ج» تقسیم می شد که منطقه الف به طور کامل سیطره پلیس دولت خودگردان قرار می گرفت. منطقه ب به طور مشترک با اسرائیل

اداره می شد و منطقه ج که در واقع 24 درصد اراضی باختری را در برمی گرفت در مورد مسائل مدنی زیر نظر دولت خودگران و در مسائل امنیتی تحت کنترل اسرائیل قرار داشت. اساساً باید گفت که عدم عقب نشینی از تمامی کرانه غربی و تداوم حضور ارتش در بخش هایی از آن برای اسرائیل ضرورتی حیاتی بوده است از این لحاظ بر خلاف خوش بینی های رهبران فلسطینی مبنی بر اینکه طرح خود مختاری در ساحل غربی رود اردن و نوار غزه به عنوان یک مرحله انتقالی برای تاسیس دولت فلسطینی باشد. رهبران رژیم صهیونیستی در مورد این دیدگاه اتفاق نظر دارند که طرح خودمختاری فلسطینیان در نوار غزه و ساحل غربی، طرحی نهایی و تغییر ناپذیر است به عبارت دیگر این مناطق هرگز از حیطه اعمال حاکمیت اسرائیل خارج نمی شود.¹¹

ب: کمپ دیوید دوم

براساس توافقنامه اسلو، طرفین معتقد شده بودند تا تاریخ 1999 به رفع نهایی اختلافات خود در تمام زمینه ها دست یابند. مذاکرات کمپ دیوید دوم در مرلند آمریکا میان باراک نخست وزیری وقت اسرائیل و عرفات با محوریت مسائل بنیادین مورد اختلاف و برای حل و فصل نهایی همین اختلافات برگزار گردید. در این دوره مذاکرات که از 11 تا 24 ماه جولای 2000 در کمپ دیوید برگزار شد و بعدها در ژانویه 2001 در صابای مصر پیکری شد. اختلافات عمده ای میان مذاکره کنندگان اسرائیلی و فلسطینی بر سر تمام مسائل کلیدی چون آوارگان، بیت المقدس و موضوع شهرک ها بروز پیدا کرد.

در این صورت هنگامی که با باراک بر مسند قدرت قرار گرفت، همه تحلیل گران چشم انداز صلح در خاورمیانه را بسیار روشن تر از دوره نخست وزیری سلف وی، بنیامین نتانیا هومی دیدند، چرا که نخست وزیر این بار از حزب کارگر بود و عمیقاً اعتقاد داشت که روند مذاکرات را می بایست دوباره به جریان انداخت. باراک همانند اسحاق رابین معتقد بود نبایستی وقت را تلف کرد. خصوصاً برای هر دوی آنها مانند روز روشن بود که گسترش بنیادگرایی در منطقه، اتمی شدن کشورهای منطقه، ودست آخر روند جمعیتی نشان می دهد که لزوماً گذر زمان به سود اسرائیل نخواهد بود.¹²

در هر صورت با چنین زمینه ای دور نهایی مذاکرات در تابستان 2000 با اصرار باراک برای رفتن به کمپ دیوید آغاز شد. ماهیت نهایی مذاکرات رهبران به علت موضوعاتی که در دستور کار جلسات قرار داشت، بسیار ویژه و متفاوت بود این موضوعات که دارای دلالت های

استراتژیک وایدئولوژیک برای دو طرف بود عبارت بودند از 11 قلمرو آینده کشور فلسطین، شهرک های یهودی نشین، وضعیت بیت المقدس و سرنوشت آوارگان فلسطین بحث پیرامون این مسائل دو هفته تمام در کمپ دیوید طول کشید بدون اینکه تا آخرین روز توافق روشن بر سر هیچ کدام حاصل شود.

ج: مذاکرات طابا

باشکست مذاکرات برای حصول به یک توافق جامع و نهایی در همه زمینه ها سرانجام پس از دو هفته، رئیس جمهور آمریکا یعنی کلینتون مغبون و دل شکسته رسماً مذاکرات کمپ دیوید دوم را اعلام کرد و از دو طرف خواست از دست زدن به اقدامات یک جانبه پرهیز کنند. در عین حال او فلسطینی ها را تهدید کرد اگر دست به اعلام یکجانبه «کشوری مستقل فلسطینی» بزنند در مورد کمک خارجی 400 میلیون دلاری به آنها تجدید نظر خواهد کرد و با انتقال سفارت آمریکا از تل آویو به بیت المقدس تلافی خواهد نمود. به این حال مذاکرات مخفیانه در کانال های غیر رسمی میان اسرائیلی ها و فلسطینی ها هنوز جریان داشت تا اینکه در ژانویه 2001 مذاکرات در شهر طابای مصر بار دیگر از سر گرفته شد. در طول 6 روز گفت و گوهای فشرده در مجموع دو طرف توافقات عمده ای کردند به طوری که باراک که در این زمان از نخست وزیری استعفا داده بود گفت اسرائیل هرگز تا این اندازه به صلح نزدیک نشده است¹³ اما در عین حال در مذاکرات طابانیز بسیاری از محورهای مورد مناقشه حل نشده است و مبهم باقی ماند و زمان نیز دیگر فرصتی را برای حفظ پیشرفت های حاصل شده باقی نگذاشته بود. طابا نوزادی بود که مرده بدینا آمد. در این زمان باراک از مقام خور استعفا داده و حاکمیت در اسرائیل در حال منتقل شدن به دست راستی ها بود تا بتوانند نقش خود را برای سرکوب فلسطینی ها به بهترین وجه ایفا نمایند.

نتیجه :

در این تحقیق به نقش یاسر عرفات به عنوان رهبر فلسطین اشاره شد که رهبریت وی به دو بخش عمده تقسیم شد. بخش اول: دوران فرماندهی عملیات مبارزاتی و چریکی برضد اشغالگران. بخش دوم: دوران پذیرش طرح صلح و دل سپردن به وعده های دولت های غربی و پیگیری مذاکرات سیاسی بود که هیچ نتیجه ای نداشت و از شکل گیری اتنفاضه به بعد عرفات سیاسی پیچیده ای را تعقیب می کرد. هم به حکم طرح سازش با صهیونیست ها عملیات استشهادی را محکوم می کرد و هم حاضر به سرکوب گروه های مبارز همچون حماس نبود.

مجموعه مقالات سومین همایش هفته پژوهش دانشگاه پیام نور استان اصفهان - آذر 1388

منابع

- 1- مرتضی شیروودی ، نیم قرن با فلسطین، هفت نامه پگاه قم؛ دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم ، شماره 147، 1383، ص 1.
- 2-YasserAratat-Biography:www.Nezam. Com
- 3-حمید احمدی ، جنبش فلسطین از آغاز تاکنون، روزنامه شرق، شماره 83/9/3، ص 9
- 4-www.nezam.com-yasser Arafat- biography
- 5- شیروودی ، پیشین ، ص 11 .
- 6- احمدی ، پیشین، ص 9.
- 7- حسن فتحی ، تاریخچه تشکیلات سازمان آزادیبخش فلسطین، روزنامه ابرار، شماره 115، 1372/7/3، ص 12.
- 8- فتحی ، همان ، ص 12.
- 9- شیروودی ، پیشین ، ص 11.
- 10- الاهرام ، رژیم صهیونیستی و سرکوب ، نقل از روزنامه اطلاعات 80/6/26، ص 12
- 11- محمد عطائی ، صلح خاورمیانه یا سراب صلح ، چشم انداز ایران، شهریور مهر، 1382، ص 45.
- 12- رژیم صهیونیستی و سرکوب، روزنامه اطلاعات، پیشین ، ص 12.
- 13- روزنامه اطلاعات ، 79/11/13 ، ص 12.